

ויזרע יצחק

שנה טז'

פרשת "מטות מסעי"	ויצא לאור ע"י מדרשת	זמני השבת	י"ג	ת"א	ח"פ
הפטרה: "שמעו דבר ה'"	"ויזרע יצחק"	כניסה	19:12	19:29	19:20
כו' תמוז תשפ"ג	ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל	יציאה	20:27	20:30	20:31
		ר"ת	21:04	21:01	21:02

הגיגים לפרשת השבוע

"לאסור איסור על נפשו לא יזול דברו ככל היוצא מפיו יעשה" (במדבר ל' ג)

מסביר רבי אלימלך מליזנסק ב"נועם אלימלך" שכוונת הכתוב "לאסור איסור על נפשו" היא שהאדם צריך למצוא תמיד שחטא ועבער על איסורים. וזה מתאים למה שאמרו חז"ל "הכורע בברוך צריך שיראה איסור נגד לבו" (ברכות כח): כלומר האדם צריך להכניע את עצמו כל כך עד "שיראה איסור כנגד לבו" דהיינו שיהיה כנגד לבו שעשה איסורים וחטאים.

וזה מה שאמרו חז"ל על רבי עקיבא (ברכות לא). כשהיה מתפלל בציבור היה מקצר ועולה, כלומר הוא הראה את עצמו שהוא מקצר בעבודה, כדי להיות דבוק עם הציבור ולהשפיע להם רב טוב. וכשהיה מתפלל ביחיד, כלומר לפעמים כשהיה מתבודד בפני עצמו להתאחד עם קונו, אדם מניחו בזוית זו ומצאו בזוית אחרת, והפירוש הוא שלבני האדם נדמה היה שהוא בזוית זו, דהיינו העולם הזה, והוא היה בזוית אחרת, דהיינו בעולמות העליונים, כי כן דרך הצדיק, אף שהוא מדבר עם בני האדם, בכל זאת נפשו קשורה למעלה בעולמות העליונים.

ומה שאומר הכתוב "לא יחל דברו", שלמי פירוש רש"י הכוונה היא "שהוא לא יעשה את דבריו חולין", אפשר להסביר שהצדיק צריך לראות שלא יהיו דבריו חולין כלל וכלל כי אם הכל מתוך קדושה ודביקות, "אבל אחרים מוחלין לו", כלומר "אחרים הבאים אליו בדבר הצטרכותם לפעול להם דברי גשמיות, הוא מוכרח לדבר עמהם בדברי חולין הגשמיים האלו לפעול להם כל צרכם. ואז יתקיים "ככל היוצא מפיו יעשה", שפירושו הוא שכל אשר יצא מפי הצדיק כן יעשה ה' א-לקים כמו שאמרו חז"ל "הצדיק גוזר והקב"ה מקיים" (מו"ק טז):

"זאת זקנת התורה אשר צוה ה' את משה" (במדבר לא' כא)

התיבות "זאת חקת התורה" מזכירות לנו את פרשת "פרה אדומה", אומר ה"ספורנו" שאכן אומר כאן אלעזר הכהן לאנשי הצבא מה שאמר לכם משה "כל הרג נפש וכל נגע בחלל תחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביכם" (במדבר לא' יט) זהו דין של חקת התורה מפרשת "פרה אדומה" שנועדה לטהר את האדם מטומאת מת.

"עטרות ודיבן ויעזר וזמרה וזשיבון ואלעלה ושיבם ונבו ובען" (במדבר לב' ג)

בתחילה אומר הכתוב: "ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה" (במדבר לב' א), שמלמד אותנו ששתי הערים האלו בלבד, יעזר וגלעד, היו מקום מקנה. ואחר כך מונה הכתוב תשע מקומות: "עטרות ודיבן..." ואומר עליהן "הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה?"

מתרץ ה"אלשיך" הקדוש שאכן כל תשע הארצות היו מקום מקנה ולא רק ארץ יעזר וארץ גלעד, מה עוד שארץ הגלעד עדיין לא נכבשה עד לכדו אותה בני מכיר בן מנשה. וידוע ששני כרכים בלבד לא יספיקו למקנה שני השבטים היות שמקניהם עצום מאד. ויכול משה לבוא עליהם בטענה שבקשתם נובעת מרוע לב ומפחד להילחם נגד מלכי ארץ ישראל. וכדי לבטל את הסיבה המביאה את משה לומר שרק יעזר וגלעד הם ארץ מקנה. התחילו בני גד ובני ראובן למנות את כל תשע הערים "עטרות ודיבן..." לומר שכל תשע הערים האלה הן ארץ מקנה, והמפורסמות יותר הן השתים האחרות. ובתשעה ערים אלו ודאי יש מספיק לשני המטות ובהן נסתלקה הטענה של משה.

"נר ה' נשמת אדם" העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ז

אריה שור בן נפתלי ומינה ז"ל נלב"ע יב' אדר תשפ"ג

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל

יצחק בנימין בר שורין ז"ל

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

נלב"ע יב' ניסן תשס"ז

נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג

נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

"עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה... ועבדיך יעברו... כאשר אדוני דובר" (במדבר לב' כז)

צריך להבין מה פשר הכפילות בדברי בני גד ובני ראובן, בתחילה אמרו למשה שיעשו "כאשר אדוני מצוה" ובסוף אמרו שיעשו "כאשר אדוני דובר"? מסביר רבינו החיד"א ב"פני דוד" על פי המובא ברש"י על הפסוק "גדרות צאן נבנה" שהם חסו על הממון יותר מאשר על הבנים והראיה היא שהקדימו את מקניהם לטפס, אמר להם משה לא כן, עשו את העיקר עיקר, קודם "בנו לכם ערים לטפכם", ורק אחר כך "גדרות לצאנכם". ועל זה עונים בני גד ובני ראובן "עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה" כלומר, אדוני צודק בזה שיש לדאוג לבנים יותר מאשר על הממון, וכעת שינו את הסדר ואמרו "טפינו נשינו מקנינו וכל בהמתנו", ברישא אדם והדר בהמה. ואחרי זה אמרו "מקנינו וכל בהמתנו" והיה שארית הצאן. ומה שהוסיפו "ועבדיך יעברו כאשר אדוני דובר" אמרו זאת למרות שאין זה ציווי של משה, הם הקדימו והתחייבו לכך אך מצד המורא והכבוד הם תלו את הדבר במשה ואמרו "כאשר אדוני דובר".

"אלה מסעי בני ישראל" (במדבר לג' א)

חז"ל אמרו במדרש שבכל מקום שאומר הכתוב "אלה" כוונתו לפסול את מה שהיה קודם, וכאן אומר האתוב "אלה מסעי" ולא ראינו שהכתוב מדבר על מסעות אחרים זולתם, אז מה התכוון הכתוב לפסול? מבאר ה"אור החיים" הקדוש שיש במסעות האמורים בפרשה שתי דרגות "א' המסעות שהיו בשנה הראשונה קודם גזירת המרגלים, ב' המסעות שעשו בגלל גזירת המרגלים. כי לא היה בדעת ה' לעשות מסעות זולת מה שעשו בשנתיים הראשונות, והמסעות שבאו אחריהם היו גרועים ביחס למסעות של השנתיים הראשונות, וכנגד מסעות אלו התכוון הכתוב כשאמר "אלה" לפוסלם, וזו כוונת הכתוב "אלה מסעי בני ישראל", שהמסעות האמורים בסמוך, הם המסעות הראויים והצריכים לישראל, וכל המסעות זולתם הם פסולין והיו רק מצד היסורים, שהקב"ה הניע אותם במדבר ברצונו להוכיחם של עון המרגלים.

"את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען" (במדבר לה' יד)

"אף על פי שבארץ כנען היו תשעה שבטים, ובעבר הירדן לא היו אלא שנים וחצי שבטים, בכל זאת הושווה מנין ערי המקלט שלהם, משום שבגלעד שבעבר הירדן היו רוצחים רבים, ככתוב: גלעד קרית פועלי און עקובה מדם" (רש"י) שואל הרמב"ן, הרי ערי המקלט נועדו לקלוט רוצח בשגגה ולא רוצח במזיד, ואם כן, כיצד ניתן לומר שבארץ הגלעד יש מספר גבוה יותר של רוצחים? וכי ניתן לצפות את מספר המאורעות המתרחש שאופן לא צפוי מראש? ומתוך הרמב"ן שאף על פי שערי המקלט נועדו לרוצחם השגגה, בארץ הגלעד היו שופכי דמים במרמה ומראים את עצמם כשוגגים, והוצרך משה להרבות להם ערי מקלט לקלוט את כולם כיון שלא נודע מי השוגג ומי המזיד. תירוצך אחר הוא שמזג האויר של ארץ הגלעד מגדל רוצחים.

"וישב בה ער מות הכהן הגדול אשר משזו אותו בשמן הקודש" (במדבר לה' כה)

מלשון הכתוב: "אשר משח אותו בשמן הקודש", נשמע כאילו הרוצח הוא זה שממנה את הכהן גדול, ואכן בגמרא מובאת השאלה: "וכי הוא מושחו?" (מכות יא:), ועונה הגמרא במקום שאכן אין הוא מושחו אלא הכוונה לכהן גדול "שנמשח בימיו". מוסיפה המשנה ואומרת (מכות יא:): שאם מת הכהן הגדול לפני שנגמר דינו של הרוצח בשגגה לגלות, ובינתיים מינו כהן גדול חדש ורק אחר כך נגמר דינו של הרוצח בשגגה לגלות, הדין הוא שהרוצח גולה עד מות הכהן הגדול החדש.

ה"משך חכמה" לומד מדין זה את דרך ההנהגה של ההשגחה הא-להית, שבוחנת ורואה את התמונה בגדול ועורכת חשבונות של כל הבריאה כולה, ולכן, קבעה ההשגחה שדווקא כהן זה ימונה לכהן גדול ולא אחר לפי הימים שקבעה ההשגחה שעל הרוצח לשהות בעיר מקלט, כלומר נבחר לתפקיד כהן גדול האיש שתוחלת החיים שלו מתאימה לעונש שנקבע לרוצח בשגגה בלגלות, ולא נבחר כהן אחר כי אולי תוחלת חייו ארוכה יותר ממה שנגזר על הרוצח לשהות בעיר המקלט או אולי קצרה יותר, שגם זה לא טוב. יוצא אם כן, שכביכול, מי שגרם לכהן הגדול לקבל את המינוי הנכסף הוא, למרבה האירוניה, דווקא הרוצח בשגגה, לכן אמר "אשר משח אותו", שהרי הרוצח, הוא הסבה למשיחתו של כהן זה דווקא.

"וישב בה ער מות הכהן הגדול" (במדבר לה' כה)

שואל רבינו בחיי, מדוע תלה הכתוב את כפרתו של הרוצח בשגגה במותו של כהן גדול? ומתוך לפי המדרש שאומר שתפקיד הכהן הוא לכפר על כל ישראל, והיה על הכהן לבקש רחמים על בני דורו והוא לא בקש, והראיה היא עוון הרציחה שאירע בימיו. תירוץ נוסף אומר רבינו בחיי הוא שמיתתו של הכהן הגדול היא נחמה לקרובו של הנרצח עד שלא יחם לבבו ולא יחשבו לנקום את דמו של הנרצח.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם: פורטונה בן חמו בת סימונה, אליס מורלי בת לאה, שולה לוי בת גורג'יה, ענת בת שולה, יצחק בנימין בן אילנה, רונן בן איווט, מוטי נאור בן צביה.

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:
שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00
גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ"ח "בית יצחק": ספרים "לחנכות בית" ו"ברית יצחק"
לבירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492